

ANALI
Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku
Sv. 28, Str. 131-135, Zagreb – Osijek 2012.
Primljeno na sjednici Razreda za medicinske znanosti 19. prosinca 2012.

Izlaganje na znanstvenom skupu

UDK: 61-05Kuhn, I.

Josip Buljan*

DR. IVO KUHN - BLISKI SURADNIK ANDRIJE ŠTAMPARA

(Izlaganje na znanstvenom skupu Dani Andrija Štampara)

Rad donosi nekoliko podataka o životu dr. Ive Kuhna, bliskog suradnika Andrije Štampara, dobivenih u razgovorima s njegovom kćeri prof. dr. Verom Kuhn. Rođen je 1887. u Nuštru kraj Vinkovaca. U Vinkovcima pohađa gimnaziju, te upoznaje Andriju Štampara. Zajedno studiraju medicinu u Beču. Ženi se 1919. u Velikoj Kapanici s Marijom Pokas, s kojom ima dvije kćeri (Nadu i Veru), ali ubrzo, 1928. godine, postaje udovac. Blisko surađuje s Andrijom Štamparom u Beogradu od 1919., do Štamparova umirovljenja, 1931. godine na podizanju zdravstvene službe u Kraljevini Jugoslaviji. Kuhn ostaje u Beogradu do 1939., potom dolazi u Zagreb i radi u bolnici Merkur. Umro je 1962. i pokopan na groblju u Velikoj Kapanici

Ključne riječi: Andrija Štampar, Ivo Kuhn

Uvod

Koncem osamdesetih godina, kada sam kao mladi liječnik počeo raditi u ambulanti u Velikoj Kapanici, pozvan sam u kućnu posjetu ženi staroj oko sedamdeset godina, radi uganuća skočnog zgloba. Doznao sam da se radi o Veri Kuhn, umirovljenoj sveučilišnoj profesorici koja inače živi u Berlinu, a nekoliko puta godišnje dolazi u Kapanicu gdje ima kuću, u kojoj je njezin djed Pokas imao kovačnicu. Nakon nekoliko mjeseci poslala mi je po znancima neke knjige, među kojima: „Narodna čitanka o alkoholu“ Andrije Štampara, zatim luksuzno izdanje, «Pet godina socijalno-medicinskog rada u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca»,

* Samostalna ordinacija opće medicine. Mr. sc. Josip Buljan, dr. med. Spec. opće medicine, Velika Kapanica, Vladimira Nazora 3 / Tel: 035 477-193, mob: 098 652 200 / E- mail: josip.buljan@sb.t-com.hr

Institut za socijalnu medicinu Ministarstva narodnog zdravlja u Zagrebu, Zagreb, 1925., u kojima je tiskano deset Štamparovih postulata javnozdravstvenog djelovanja, s posvetom Andrije Štampara dr. Kuhnu, te skromnije izdanje «Deset godina unapređivanja narodnog zdravlja», Zaklada Narodnih novina, Zagreb, 1934.

Tijekom kasnijih kontakata s profesoricom Kuhn, doznao bih poneku činjenicu ili anegdodu o njezinu ocu, dr. Ivi Kuhnu, za kojeg sam znao da je surađivao s Andrijom Štamparom. Pripremajući materijal za prethodne Dane Andrije Štampara, našao sam bilješku - izvorno u Spomenici kopaničke škole, o posjeti dr. Ive Kuhna i Andrije Štampara Velikoj Kopanici 1927./28., nakon čega je pokrenuta gradnja zgrade Zdravstvene stanice u Velikoj Kopanici, a koja je otvorena 4.11.1928. (kupanjem školske djece) (2). Iako sam znao da je dr. Kuhn bio bliski suradnik Andrije Štampara, važnosti njegova rada postao sam svjestan tijekom razgovora s prof. dr. Dugecom koji mi je rekao za njegov rad s Rockefellerovom fundacijom. Kći dr. Ive Kuhna je u tom razdoblju bila dijete predškolske/školske dobi, te nije nikad iznijela podatak koji bi se odnosio na taj dio njegova rada.

Kada je profesorici Kuhn prenesena ideja prof. Dugeca da se o njenu ocu napiše monografija, u izdanju HAZU-a, prvo je bila spremna surađivati i dati na raspolaganje dnevnik (dio ih je iz razdoblja I. svjetskog rata, na njemačkom jeziku) i sačuvana pisma. Kasnije je, razočarana nekim postupcima prema njoj i uspomeni njezinog oca, odustala od toga. Posljednjih pola godine nije dolazila u Kopanicu, prvo radi zime, a kasnije radi nekih radova u stanu u Berlinu, te nije bilo moguće nadopuniti skromne podatke novim informacijama ili dokumentima koje bi profesorica Kuhn bila voljna dati na raspolaganje. Kako je profesorica uspostavila kontakte i s Državnim arhivom u Slavonskome Brodu, za nadati se da bi ta suradnja možda mogla pomoći da se o njezinu ocu dozna i napiše više, te da povijesna znanost rasvijetli značaj njegova djela za javno zdravstvo.

Cilj rada

Predstaviti lik dr. Ive Kuhna, bliskog suradnika Andrije Štampara, koji je gotovo potpuno nepoznat medicinarima, pa i onima koji dobro poznaju rad Andrije Štampara.

Materijal i metode

Osnovni izvor podataka o dr. Ivi Kuhnu su razgovori s njegovom kćeri, prof. dr. Verom Kuhn tijekom posljednjih dvadesetak godina, a intenzivniji razgovori, s nastojanjem da se potakne ozbiljnije istraživanje o radu dr. Kuhna, bili su vođeni u razdoblju od 2007. do 2009. godine. Kao drugi izvor podataka korištene su matice Matičnog ureda u Velikoj Kopanici, te spomenice.

Dr. Ivo Kuhn

Ivo Kuhn rođen je 1887. godine u Nuštru, kao sin trgovca Josipa i Ane. U Matici umrlih u Velikoj Kopanici evidentirani su umrli Josip i Ana Kuhn; u matici je zavedeno da je Josip seljak. Obzirom da jedina poznata obitelj Kuhn koja ima veze s Kopanicom, jedina zabilježena u Maticama, obitelj Ive Kuhna, vjerojatno se radi o obitelji njegovih roditelja.

Gimnaziju je pohađao u Vinkovcima. Tu susreće i prijateljuje se s Andrijom Štamparom. Zajedno odlaze u Beč na studij medicine, a kao studenti dijele istu sobu (*cimeri*). Iz tog razdoblja postoji jedna anegdota, da su dolazeći od kuće, iz Slavonije, ponijeli sa sobom (kako je i danas običaj) jednu šunku. Kada je šunka pojedena, njeni ostaci završili su u zahodskoj školjci, što je za posljedicu imalo poplavu zahoda, te ljutnju gazdarice - stanodavke. Moguće da je i takav, šaljiv događaj, potakao u Andrije Štampara svijest o važnosti poučavanja naroda higijeni, kojom se kao student oduševio.

Tijekom prvog svjetskog rata dr. Kuhn je bio mobiliziran. Iz tog razdoblja su sačuvani njegovi dnevnik, na njemačkom jeziku, koji su sad u Berlinu u posjedu njegove kćeri, prof. dr. Vere Kuhn. Iako je ranijih godina postojala spremnost da se tom dokumentacijom rasvijetli životni put dr. Ive Kuhna, te su razgovori o tome vođeni prilikom boravaka prof. Vere Kuhn Hrvatskoj, 16.11.2009. poslala mi je pismo, u kojem je bila ogorčena postupkom izbacivanja spomen ploče njezinog oca iz kapelice na groblju u Kopanici, koja nije ponovno postavljena i gdje je pokazala zabrinutost da bi tako mogao proći i životopis njenog oca: „budući da će i Vaša monografija možda naići na osobe koje nisu sklone ni ocu, a pogotovo meni i ne želeći da možda i Vi nezasluženo doživite neugodnosti, odustala sam. Vjerujem da ćete shvatiti i da ću i dalje imati Vašu pomoć kao izvrsnog liječnika“.

Po završetku Prvog svjetskog rata dr. Ivo Kuhn odlazi u Beograd gdje postaje inspektor narodnog zdravlja i blisko surađuje s Andrijom Štamparom. Iste, 1919. godine, u Matici vjenčanih u Velikoj Kopanici zabilježeno je pod brojem 79, dana 29. studenoga 1919. godine vjenčanje s Marijom Pokas, rođenom 1896., iz Velike Kopanice. U matici stoji zapisano: «Dr. Ivo Kuhn, sin Josipa, trgovca i Marije Lajdeker, sekretar u ministarstvu narodnog zdravlja u Beogradu i Marija, kći Pave Pokaza posjednika i Marice r. Rakitić“. Ženik je rodom iz Nuštra, nastanjen u Beogradu, a mladenka iz Velike Kopanice, u dobi 32 i 23 godine. Kumovi su dr. Vojislav Kujundžić, liječnik i dr. Ivan Ištvanović, savjetnik. Vjenčao ih je župnik Mirko Pejaković. U napomeni stoji da je dan „oprost od jednog navještaja od Preč. kapt. Vikarijata“

Brak je trajao do prerane smrti supruge Marije, koja je umrla 1928. godine. U braku su se rodile dvije kćeri - Nada, kasnije udana Nakić, rođena 1920. Gospođa

Nada radila je kao učiteljica u Velikoj Kopanici, te je kod starijih Kopančana prisutno sjećanje na nju. Umrla je 1983., te je sahranjena na groblju u Velikoj Kopanici, na istom mjestu gdje je sahranjen i dr. Ivo Kuhn. Druga kći, prof. Vera Kuhn, rođena je 1923. te je poslije drugog svjetskog rata kratko radila u Jugoslaviji, a onda joj je savjetovano da „ide tamo gde se Kuhn zovu“. Tako je školovanje i rad do umirovljenja nastavila u Berlinu, gdje i danas živi. U njezinom posjedu je kuća njenog djeda, u Velikoj Kopanici, gdje više puta godišnje dolazi.

Prema riječima profesorice Kuhn, kontakti u razdoblju zajedničkog rada dr. Ive Kuhna i Andrije Štampara bili su česti, te su se i njihova djeca često družila (o čemu je posvjedočila i kći Andrije Štampara, gospođa Zora Lukovnjak). Često su se, kako je u tom vremenu tom staležu i priličilo, nalazili i na kraljevskom dvoru u Beogradu, a profesorica Vera Kuhn sjeća se da ih je kraljica Marija kao djecu poslala i na odmor na Lokrum.

Istovremeno, Andrija Štampar, surađujući s dr. Ivom Kuhnom, radi na podizanju zdravstvene službe u kraljevini. Dr. Kuhn je u kontaktu s Rockefellerovom fundacijom koju izvještava. Tih godina obojica ostaju bez supruga, te se profesorica Kuhn sjeća samo tete Dese /Desanka Štampar/, druge supruge Andrije Štampara.

U tom razdoblju zajednički su priredili i publikaciju „Naša higijenska služba i inostranstvo“. Početkom šestojanuarske diktature, nakon audijencije kod generala Živkovića, Štampar se požalio Kuhnu: «Propade naša higijena. Ova čizma je razgovarala sa mnom sa satom na ruci“ (1).

Nakon prisilna umirovljenja Andrije Štampara, 1931., dr. Ivo Kuhn ostaje u Beogradu, te tamo postaje njegove oči i uši. Iz tog razdoblja, profesorica se sjeća da je po povratku iz Kine Andrija Štampar donio mali sag – „ćilimče“, koje je i danas sačuvano.

1939. godine dr. Kuhn seli u Zagreb i zapošljava se kao liječnik u bolnici u Zajčevoj ulici, gdje radi do umirovljenja. Dolaskom NDH, vlast je prema njemu bila nepovjerljiva, „jer je došao iz Beograda“, te se za II. svjetskog rata nije nalazio ni na kakvoj funkciji. Prema navodu Inoslava Beškera, nađenom na internetu, nalazio se na popisu za strijeljanje, odobrenom ili sastavljenom od Andrije Artukovića, zajedno s imenima Božidara Adžije, Otokara Keršovanija, Ognjena Price i drugih. Nejasno je radi li se o drugom dr. Ivi Kunu (bez h, hrvatizirano izvorno prezime) ili je na neki način izbjegnuto strijeljanje (u Beškеровu tekstu se navodi da su strijeljani) (3).

Dr. Ivo Kuhn radio je i poslije rata u bolnici u Zajčevoj ulici, ali nije imao javnih funkcija. Ovaj puta bio je nepoćudan vlastima radi njemačkog prezimena. Umro je 1962., te je sahranjen na groblju u Velikoj Kopanici.

Zaključak

Iza dr. Ive Kuhna ostao je obiman „administrativni“ – organizacijski rad na podizanju temeljnih preduvjeta za razvoj zdravstva na području Kraljevine Jugoslavije. Radeći operativno na provođenju Štamparovih ideja, te kao izvjestitelj Rockefellerove fundacije, pridonio je podizanju mnogih ustanova, pa tako i zdravstvene stanice u Velikoj Kopanici, koja je otvorena 4.11.1929. (4). Na internetu mu gotovo ni nema spomena, u tekstovima o Štamparu je tek poneki spomen dr. Ive Kuhna, čovjeka koji je iza sebe ostavio samo djela i čija važnost nije dovoljno prepoznata. Za nadati se da ćemo imati priliku bolje se upoznati s njegovim likom, kada ustanove koje se bave poviješću zdravstva pomnije istraže njegovo djelo. Ovaj prikaz mali je doprinos, više podsjetnik da se značaj i uloga dr. Ive Kuhna tek trebaju istražiti.

Literatura:

1. *Grmek, M.D.*; Životni put Andrije Štampara, u: *Kesić, B. (ur.)*; U borbi za narodno zdravlje. Izabrani članci Andrije Štampara, Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ Medicinski fakultet Zagreb, Zagreb, 1966. str.13-49.
2. *Munjiza, E.*; Osnovna škola «Ivan Filipović» u Velikoj Kopanici 1964-1984., Školska knjiga Zagreb, Zagreb, 1985.
3. Dostupno na URL: http://www.reci.hr/blogs/pitajte_beskera/
4. Spomen knjiga Župe Velika Kopanica

Summary

Josip Buljan

Ivo Kuhn, MD - Andrija Štampar's close collaborator

The report brings several data about Ivo Kuhn, MD a close collaborator of Andrija Štampar, acquired in conversation with his daughter Prof. Dr. Vera Kuhn. Ivo Kuhn was born in Nuštar near Vinkovci in 1887. He attended grammar school in Vinkovci, where he met Andrija Štampar. They both attended Medical University in Wien. In 1919 he married Marija Pokas in Velika Kopanica. She gave birth to two daughters (Nada ad Vera) and died in 1928. Ivo Kuhn and Andrija Štampar collaborated closely on improvement of health care system in the Kingdom of Yugoslavia from 1919 until Štampar was retired in 1931. Kuhn stayed in Belgrade until 1939, and after that came to Zagreb to Merkur Hospital where he worked as a physician. He died in 1962 and was buried in Velika Kopanica.

Key words: Andrija Štampar, Ivo Kuhn